

ÅNGBÅTEN Årg 49 • Nr 2 2013 • 149

Ångbåten

Medlemsblad för
Sällskapet Ångbåten, Göteborg
ISSN 1403-8360

Göteborgsredaktionen:

Ingvar Kronhamn, Gamla Björdavägen 182, 417 28 Göteborg, tel 031-51 22 20
ingvar.kronhamn@telia.com (ansvarig utgivare)

Bertil Holmström, Marstrandsgatan 24, 418 71 Göteborg, tel 031-21 61 73, bertilh@berth.se
Gunnar Söderberg, Berglänskan 4, 426 69 V. Frölunda, tel 031-29 88 65, g.soderberg@telia.com

Lokalredaktionen Lysekil:

Bo Starmark, Fregattvägen 3, 453 30 Lysekil, tel 0523-134 14, markgraf@algnet.se

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år. Prenumerationsavgiften för år 2013 är 200 kronor.

Adressändringar meddelas till Kerstin Lööf, Södra Viktoriagatan 37, 411 30 Göteborg, tel 0701-77 30 70
e-post: medlemsregister@steamboat.se eller på Postens blankett direkt till Sällskapet.

Grafisk produktion: Litrapid Media AB 2013. Miljömärkt Trycksak 341 834

Sällskapet Ångbåten

Box 2072, 403 12 Göteborg

www.steamboat.se, info@steamboat.se

Medlemsavgiften för 2013 är 200 kr. Plusgiro: 62 16 06-3, bankgiro: 673-68 62.

Ordförande: Kim Forssblad, tel 0704-85 53 37, kim.forsssblad@stena.com

Vice ordförande: Björn Iwert, tel 031-55 17 45, bjorn.iwert@maritim.se

Sekreterare: Eva Helmersson, tel 0705-65 21 87, eva@helmerson.se

Kassör: Roland Lindberg, tel 031-89 91 98, kassor@steamboat.se

Ansvarig hemsida: Mattias Jarlstedt, tel 031-53 85 80, mattias@jarlstedt.com

Telefon till expeditionen 031-701 77 54 (ofta endast telefonsvarare).

Ångaren BOHUSLÄN har under seglatsäsongens sin tilläggspåsar vid Packhuskajen 11, Göteborg,
tel 031-13 14 50. Vinteruppläggning vid Skeppbron, tel 031-13 14 20.

För beställningstrafiken svarar Claes Johnson,

tel/fax 031-68 25 82, charter@steamboat.se

Reguljära turer med FÄRJAN 4 utgår från flöjelaget vid Residensbron.

För beställningstrafiken svarar Claes Verner, tel 0706-59 30 60.

Innehåll Ångbåten 149

Försalongen	2	Tillynnavgifterna	8
Full fart framåt!	3	Besök ett arbetslivsmuseum!	9
Nya medlemmar	3	Aktuellt från FÄRJAN 4	10
Snart...	4	Västkustens ångbåtar i konsten	12
Ångbåtturer 2013 med BOHUSLÄN	6	Nidingen	18
Aktuella arbeten ombord i BOHUSLÄN	6	Utsikt från Otterhöllan	23
Historiska hamnturer med FÄRJAN 4	8	Akterspegeln: Ångaren KUNGÅLÖ	24
Medlemsrabatt	8		

Försalongen

Välkommen till en stunds läsning ombord i *Ångbåten* 149!

Efter en lång och kylig vinter med ovanligt många soliga dagar anlände våren till slut. Våra aktiva medarbetare informerar om arbetena som pågått hela vintern ombord i våra ångare.

Vi påminner än en gång om sommarens alla turer med BOHUSLÄN liksom om höstens historiska hamnturer med FÄRJAN 4.

Har Du fått ett extra exemplar av turlistan så passa på att ge bort det till någon som uppskattar det!

Vår medlem S. Bertil Olsson skriver om ångare på västkusten vilka avbildats i konsten och vilka konstnärerna är.

Bo Starmark berättar om ett besök på Nidingens fyrplats och vykortsamlaren och medlemmen Ragnar Magnander har fört oss med intressanta foton.

Vi tackar för bidragen och säger välkomna åter!

REDAKTIONEN

Manus till Ångbåten

Vi tar gärna emot bidrag inom *Ångbåten*'s intresseområde: Ångbåtar och ångbåtstrafik, gärna på västkusten. Till *Ångbåten* Nr 3 2013 (150) vill vi ha manus senast 10 september 2013. Adresser till redaktionen finns härintill.

Omslaget

Ångaren BOHUSLÄN passerar Eriksberg på premiärturen 1 maj 2012. Flottans Mån underbåller på övre däck.
Foto Gunnar Söderberg

Ångbåten Nr 2 2013

Full fart framåt!

När jag skriver detta har våren äntligen börjat komma så smått. Sedan i februari har solen lyst nästan varje dag.

Men det har varit kallt på kvällar och nätter. Riktigt kallt.

Nu håller vi på för fullt att göra våra fartyg ship to shape inför kommande säsong. Mycket har blivit försenat men i nuläget ser det ut att ordna sig.

BOHUSLÄN ligger åter vid Gotenius varv. All vinterutrustning är iland och i depå. All säkerhetsutrustning gös

igenom och kontrolleras noga och stuvats på sina platser i lärar och på hyllor. Kommandobryggans utrustning och ångarens handlingar uppdateras.

Besättningens handlingar såsom läkarintyg, certifikat och behörighetshandlingar läses och förnyas vid behov. Fartygen städas, fejas och putsas.

Ni kan inte ana hur mycket det finns ombord i ett så relativt litet fartyg som BOHUSLÄN!

Vid Ringön ligger FÄRJAN 4. Snart är

även detta fartyg klart för nya turer på älven och in i alla smärre hamnprång. Prydlig in i minsta detalj. Som vanligt.

Till alla Er medlemmar, vänner, sponsorer och alla gynnare vänder jag mig särskilt och säger på alla oss aktivas vägnar: Varmt välkomna ombord i ångaren BOHUSLÄN och FÄRJAN 4!

Vi ombord ser fram mot att åter få träffa Er och Era vänner i fartygsmiljöer som numera är mycket sällsynta!

KIM FORSSBLAD

Nya medlemmar

Vi hälsar följande nya medlemmar hjärtligt välkomna i Sällskapet Ångbåten och ombord i våra ångare!

Leif Andréason, Göteborg
Hasse Jansson, Hedekas
Bengt Johansson, Västra Frölunda
Rajja Kylmänen, Göteborg
Jan-Eric Larsson, Göteborg
Mona Larsson, Göteborg
Jan Lefdal, Västra Frölunda
Lars Lundell, Hjalteby
Jonny Lundgren, Göteborg
Christer Möller, Hisings Backa
Maj-Britt Nithander, Angered
Thomas Schönbeck, Göteborg
Brita Sievertsson, Västra Frölunda
Hasse Stenberg, Västra Frölunda
Axel von Sydow, Styrsö
Håkan Åkerblad, Västra Frölunda

Ångbåten Nr 2 2013

Årsstämma i Ångbåten Ekonomisk Förening

Andelsägare i Ångbåten Ekonomisk Förening kallas till årsstämma måndagen 10 juni 2013 kl. 17.00 ombord i ångaren BOHUSLÄN vid Packhuskajen, kajplats 11, vid Casino Cosmopol, Göteborg

Alla andelsägare är välkomna!

Agneta Eriksson
Ordförande

Andelar säljes vid årsstämman

Årsmöte i Sällskapet Ångbåten

Medlemmarna i Sällskapet Ångbåten kallas till årsmöte lördagen 26 oktober 2013 kl. 12.00

i Sjömanskyrkan, Stigbergstorget, Göteborg.

Årsmöteshandlingar bifogas *Ångbåten* Nr 3 2013

Före mötet, från kl. 11.30, enkel servering med kaffe och fralla.

Välkommen!

Styrelsen

Sällskapet Ångbåten

Snart...

Nu ligger vi sista händerna på att få våra fartyg i det skick vi önskar. Under hela vinterupplägningen vid Skeppsbron och varvet har Vintergänget oavbrutet arbetat i BOHUSLÄN varje torsdag och torsdag. Oerhört mycket har blivit gjort.

Under två helger i april arbetades det även två veckoslut ombord. Då låg BOHUSLÄN åter vid Gotenius varv, där all vinterutrustning togs iland.

Vid varvet utfördes främst målning av hela ångaren – ett arbete som underlätades mycket, tack vare att vi fick låna prämar att stå på under målning av ångaren.

Förra året var vattenlinjen på styrbordssidan ojämn. Rent av ful. Detta är nu avhjälpt. Varvet hade ställt några ton vikter på ena sidan varvid ångaren fick en rejäl slagsida. Sedan var det lätt att måla vattenlinjen.

Till vår glädje upptäckte vi, att det finns en pålagd vattenlinje i form av en mycket smal "linje" påsvetsad runt hela skrovet. I varvsbassängen var det stilla, solen sken och värmdde. Ett tungt arbete blev både roligt och intressant.

Det finns mycket annat att måla och vi måste konstatera att vi alltid kämpar mot rostén, som i Skageracks salta vindar och vägsprut har en idealisk groplats i ångaren plåt. Men vi är vana vid det och kan leva med det.

Övre bilden visar när skanskapen efter renovering åter kommer på plats. På nedre bilden stavar Christina Melin livsbåtslådorna på övre däck.

Ångbåten Nr 2 2013

Ångbåten Nr 2 2013

Det vore värre om alla aktiva ombord rostade...

Efter några dagar eldade man på. Detta är inte gjort på några timmar. Att få upp pannvattnet till ångbildning tar några dagar, eftersom ångpannan utvidgar sig ordentligt när den blir varm. Ordentligt förtöjd provkördes sedan BOHUSLÄNS maskineri.

När pannan är varm blir det en annan atmosfär ombord. Mer spännande och förväntansfull. Ånga betyder också att diskmaskinen, vår gamle kompis, kan användas.

All köksutrustning, alla tallriker, assietter, koppar och glas av alla slag, grytor och kastruller, alla diskades noggrant och sattes på sina platser efter kockarnas anvisningar.

På övre däck dammsögs, dammades och putsades det. Kylskåpen, av tidig robust femtiotalsmodell, rengjordes.

Snart ska de fyllas av vårt goda ångbåtsöl från Grebbestad.

Kommande säsong ligger BOHUSLÄN inte vid Stenpiren utan vid kajplats 11, en träkaj. Den måste också värdas och skötas så att våra passagerare och kunder inte halkar.

Se där, full sysselsättning garanteras alltid i våra fartyg. Arbetstiderna är "flexibla" och lönebeskeden består endast av idel nollor!

TEXT OCH FOTO BO STARMARK

Övre bilden visar hur BOHUSLÄN får en ny, jämn vattenlinje. På nedre bilden ser vi Ingemar Bengtsson lättare på vitfärgen på promenaddäcket stavar.

Ångbåtturer 2013 med BOHUSLÄN

Med sommarnumret av Ångbåten medföljer programmet för säsongens turer med ångaren BOHUSLÄN och FÄRJAN 4.

Detaljerad information om tider, bokningar och biljettpreiser framgår av programmet och Sällskapet Ångbåtens hemsida, www.steamboat.se

Ny tilläggsplats i Göteborg

Sommarna 2013 och 2014 utgår ångaren BOHUSLÄN från Packhuskajen, kajplats 11, vid Casino Cosmopol i Göteborg.

Kvällsturer

Kvällsturer i Göteborgs skärgård går i sommar alla onsdagar från 5 juni till och med 4 september. Dessutom söndagen 11 augusti! Avgång från Göteborg kl. 18.30. Turen tar tre timmar.

Sillens dag på Klädesholmen

Den första heldagsutflykten går redan på Nationaldagen torsdagen den 6 juni. Avgång från Göteborg kl. 10 till Marstrand och Klädesholmen med återkomst 19.30. På Klädesholmen firas Sillens Dag då årets sill presenteras.

Runt Tjörn

Lördagen 29 juni gör BOHUSLÄN en resa runt Tjörn från Mollösund. Söndagen 30 juni, liksom söndagen 14 juli, går resan runt Tjörn från Skärhamn. Avgång kl. 11.00 med återkomst 15.00 alla tre dagarna.

Kusttur till Lysekil

Sommarens första kusttur går torsdagen 4 juli från Göteborg kl. 10.00 till Mar-

I sommar ligger ångaren BOHUSLÄN vid Packhuskajen, kajplats 11, vid Casino Cosmopol, nära Stenpiren. Foto Claes Veruet 23 april 2013

strand, Gullholmen och Lysekil med två timmars uppehåll på Gullholmen. Återresa med buss från Lysekil till Göteborg.

Fredagen 5 juli gör ångaren BOHUSLÄN en kvällstur från Lysekil med avgång kl. 18.00.

Lördagen 6 juli gör BOHUSLÄN en resa från Lysekil kl. 11.00 genom Sotekanalerna till Hunnebostrand. Efter uppehåll i Hunnebostrand återvänder ångaren till Lysekil kl. 18.00.

Kustturen söndag 7 juli går från Lysekil kl. 12.00 med två timmars uppehåll i Marstrand. Från Marstrand kl. 17.00,

till Göteborg 19.30. Framresa görs med abonnerad buss från Göteborg. Återresa med abonnerad buss kan även göras från Göteborg till Lysekil.

Träbåtsfestivalen i Skärhamn

Träbåtsfestivalen i Skärhamn äger rum lördag och söndag 13 och 14 juli. BOHUSLÄN går från Göteborg lördag 13 juli kl. 10.00 och återresan sker med abonnerad buss till Göteborg. BOHUSLÄN ligger kvar i Skärhamn.

Söndag 14 juli gör BOHUSLÄN en andra resa runt Tjörn från Skärhamn. Avgång kl. 11.00 med återkomst 15.00.

Kusttur till Kungshamn

Kustturen till Kungshamn går torsdagen 18 juli. BOHUSLÄN går från Göteborg kl. 10.00 till Marstrand, Gullholmen, Lysekil och Kungshamn med två timmars uppehåll på Gullholmen. Återresa med abonnerad buss från Kungshamn till Göteborg.

BOHUSLÄN gör två rundurer, utan uppehåll, från Kungshamn genom Sotekanalerna. En kvällstur fredag 19 juli kl. 18.00 och en rundtur från Kungshamn lördag 20 juli kl. 12.00.

Kustturen söndag 21 juli går från Kungshamn kl. 10.45 med anlop av Lysekil och Marstrand. Två timmars uppehåll i Marstrand. Från Marstrand kl. 17.00, till Göteborg 19.30.

Framresa sker med abonnerad buss från Stenpiren i Göteborg. För resenärer från Kungshamn kan återresa göras med abonnerad buss från Göteborg.

Ännu en kusttur till Lysekil

Nytt för i år är en tredje kusttur.

Fredag 26 juli går BOHUSLÄN från Göteborg kl. 10.00 till Marstrand, Gullholmen och Lysekil med två timmars uppehåll på Gullholmen. Återresa med buss från Lysekil till Göteborg.

Lördagen 27 juli gör BOHUSLÄN en resa från Lysekil kl. 11.00 genom Sotekanalerna. Efter uppehåll i Hunnebostrand återvänder ångaren till Lysekil kl. 18.00.

Kustturen söndag 28 juli går från Lysekil kl. 12.00 med två timmars uppehåll i Marstrand. Från Marstrand kl. 17.00, till Göteborg 19.30. Framresa

görs med abonnerad buss från Göteborg. Återresa med abonnerad buss kan också göras från Göteborg till Lysekil.

Turer i augusti

Efter kustturen i juli gör ångaren BOHUSLÄN ytterligare några turer i augusti förutom kvällsturena onsdagar.

Dagsutflykterna till Marstrand och orter på Tjörn har – trots god beläggning – visat sig olönsamma och begränsas därför. Således blir det inga turer i år till Härön eller Klädesholmen.

Söndag 4 augusti gör BOHUSLÄN en utflykt till Skärhamn med avgång från Göteborg kl. 10.00. Marstrand anlöps på resan och man kan välja på att besöka Marstrand eller Skärhamn. BOHUSLÄN är tillbaka i Göteborg 19.30.

Söndag 11 augusti gör BOHUSLÄN en kvällstur kl. 18.30 med samma upplägg som onsdagsturena.

Sekelskiftesdagarna

Under Sekelskiftesdagarna lever sig Marstrand drygt 100 år tillbaka i tiden då kung Oscar II varje sommar gästade staden. Skall kungen även i år landstiga från ångaren BOHUSLÄN?

Lördag 24 augusti och söndag 25 augusti går BOHUSLÄN till Marstrand under Sekelskiftesdagarna. Avgång från Göteborg kl. 10.00, återkomst 19.30.

Reservation för sjöhävning

En resa med ångaren BOHUSLÄN utmed kusten innebär att vi måste reservera oss för sjöhävning. Det kan medföra att färdvägen och resnålen ändras.

Bohusläns Guider

Genom vårt samarbete med Bohusläns Guider kan vi erbjuda sakkunnig guidning under uppehåll iland.

På kustturen till Göteborg söndagarna 7, 21 och 28 juli arrangeras guidad rundvandring efter ankomsten till Marstrand kl. 15.00.

Söndagen 4 augusti sker guidad vandring i Marstrand, när BOHUSLÄN anlöper Marstrand kl. 12.30, och i Skärhamn när BOHUSLÄN kommer dit 13.30.

Under sekelskiftesdagarna ordnas guidad vandring i Marstrand 24 och 25 augusti efter ankomsten kl. 12.30.

Guidningen tar omkring en timme och biljetter kan köpas ombord under resan.

Mat och dryck ombord

Att sjön suger är en gammal sanning och ombord i ångaren BOHUSLÄN finns det alltid något gott att äta och dricka.

Caféer ombord är alltid öppna på resorna. På dagsutflykterna serveras dagens rätt och på kustturen samt resorna runt Tjörn finns både café och matsal. Efter kl. 11 serveras öl och vin.

Förköp

Biljetter till resorna kan köpas genom Ticnet och vid vissa lokala resor även genom återförsäljare på platsen (Skärhamn, Mollösund, Kungshamn).

Vid förköp tillkommer serviceavgift.

Medlemsrabatter

Medlemmar i Sällskapet Ångbåten får rabatt på många resor, se sidan 8.

Välkommen ombord i sommar!

Historiska hamnturer med FÄRJAN 4 Tillsynsavgifterna

FÄRJAN 4 inleder säsongen 1 maj och då med uppskattade beställningsturer. Färjan är glädjande efterfrågad vid bröllop och andra evenemang.

Varje lördag under september och oktober går FÄRJAN 4 på historiska hamnturer i Göteborgs innerhamn.

Passa på att göra denna tur med den unika k-märkta färjan med koleldad ångpanna och tvåcylindrig ångmaskin.

FÄRJAN 4 utgår från Eriksbergs färjeläge kl. 13.30 och från Residensbron kl. 14.00, på den guidade turen genom hamnen.

Efter guidad promenad iland över Slottsberget och Lindholmen eller vid Klippan återvänder färjan till Eriksberg

Foto: Åke Karlsson

innan den avslutar hamnturen vid Residensbron kl. 16.30.

Biljetter säljs vid landgången och på Sjöfartsmuseet Akvariet.

Välkommen ombord i höst!

Medlemsrabatt

Som medlem i Sällskapet Ångbåten får man rabatt på dagsutflykter och kusturer med ångaren BOHUSLÄN!

På de historiska hamnturerna med FÄRJAN 4 lämnas rabatt vid direkt köp av biljett ombord.

Nytt för i år är att medlemsrabatt även lämnas på de första kvällstureerna med ångaren BOHUSLÄN från Göteborg onsdagarna 5, 12, 19 och 26 juni. Rabatten gäller inte paketbiljetter.

Dagsutflykterna är resorna mellan Göteborg, Marstrand, Klädesholmen och Skärhamn samt Lysekil-Hunnebostrand.

Kusturer är resorna Göteborg-Skärhamn-Göteborg, Göteborg-Lysekil

-Göteborg samt Göteborg-Kungshamn hamn-Göteborg.

Medlemsrabatten är 50 % på biljettpriset för båtresan.

Vid kusturer med båt och buss i Sällskapets regi är medlemspriset 230 kr vid ordinarie pris 300 kr och 280 kr vid ordinarie pris 370 kr.

Resor med båt och buss i Sällskapets regi kan endast köpas i förväg.

Medlemsrabatten kan endast utnyttjas vid förköp genom Ticnet samt vid köp direkt vid landgången.

Vid förköp genom Ticnet, eller annan återförsäljare, tillkommer serviceavgift.

Välkommen ombord att utnyttja medlemsrabatten!

Rederiernas kostnader för besiktning av deras fartyg har stigit kraftigt sedan Transportstyrelsen övertog myndighetsrollen från Sjöfartsverket 2009.

2012 var grundavgiften för en besiktning 9025 kronor samt 1400 kronor per timme.

2013 infördes en fast årlig avgift. Passagerarfartyg i skärgårdstrafik har i allmänhet två besiktningar under en femårsperiod.

För tillsyn av traditionsfartyg debiteras dock under 2013 "endast" timavgift, en övergång till en kommande avgiftsfrihet.

I Transportstyrelsens rapport till regeringen *Insatser för att underlätta för små och medelstora företag samt kulturhistorisk verksamhet - uppdrag 6 i TS RB 2012* föreslås nämligen avgiftslättnader för kulturhistorisk verksamhet.

Transportstyrelsen bedömer att de fartyg som både är klassificerade som traditionsfartyg och K-märkta bör betraktas som kulturhistoriska fartyg och därmed bli föremål för eventuella avgiftslättnader.

Transportstyrelsen föreslår att inga avgifter skall tas ut för tillsyn av fartyg som är kulturhistoriskt intressanta.

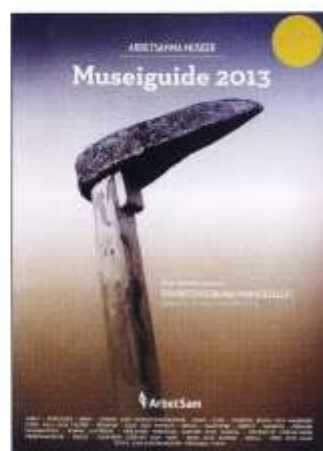
Avgiftslättnaden omfattar tillsynsavgifterna för fartygen. Transportstyrelsen föreslår att avgifter tas ut enligt självkostnadstäckning för övriga tjänster.

Den årliga kostnaden för traditionsfartygens avgiftsfrihet beräknas uppgå till 700.000 kronor.

INGVAR KRONHAMN

Ångbåten Nr 2 2013

Besök ett arbetslivsmuseum!

Arbetslivsmuseerna bevarar det industriella kulturarvet och levandegör historien. I Sverige finns det mer än 1440 arbetslivsmuseer som till största delen drivs på ideell väg.

Arbetslivsmuseerna drivs av föreningar och eldsjälur som engagerar sig för att bevara och gestalta kunskaper och minnen från en arbetsplats.

Bland arbetslivsmuseerna finns såväl ångbåtar som segelfartyg. Mångfalden är imponerande.

Museiguiden 2013

Av Sveriges över 1440 arbetslivsmuseer presenteras 382 i katalogen *Museiguide 2013*. Guiden utges årligen av ArbetSam, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd, www.arbetsam.com

NAV:s besöksmålscarta 2013

NAV - industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst ger varje år ut den stora kartan över arbetslivsmuseer i Västra Götaland. Årets karta presenterar 125 museer, "levande, historiska pärlor".

Så här sammanfattas verksamheten i regionens arbetslivsmuseer:

"Vi smider, vi väver, vi seglar, vi åker tåg och trampar dressin, vi bygger båtar, vi eldar, vi bakar bröd i stenugn, vi kör gamla hästvagnar, vi hugger sten, vi kör ångbåt, vi slår rep, vi säger timmer, vi bryter torv, vi blåser glas, vi flåtar korgar, vi gör papper, vi maler, vi slussar, vi åker spårvagn, vi renoverar flygplan och flyger, vi bevarar och kör stora och små maskiner."

Museerna och andra industrihistoriska

besöksmål i regionen kan även sökas på www.navvast.se och www.industrihistoria.se

Ångbåtstidtabellen 2013

Tidtabeller och kontaktinformation för Sveriges alla ångbåtar publiceras i *Ångbåtstidtabellen 2013* som ges av Stiftelsen Skärgårdsbåten. Här finns även några norska och danska ångbåtar.

Museiguiden och NAV-kartan finns att få gratis på turistbyråerna och på arbetslivsmuseerna.

Ångbåtstidtabellen finns att få på turistbyråerna och ombord i ångbåtarna.

Aktuellt från FÄRJAN 4

När detta skrivs i mitten av april är det bara några dagar sedan det fortfarande var minusgrader på nätterna och en vecka sedan det låg is i bassängen på Ringön där färjan ligger.

Päskarbeten

Traditionsenligt var det arbetsdag på färjan under långfredagen. Med tanke på det kalla vädret och att fördäcket skall nåtas om på några ställen var det inte läge att täcka av hela färjan. Akterdäck täcktes av och aktre masten monterades på taket.

Pannan fylldes med vatten som ett tecken på att det snart är dags att fyra på. Det mesta av täckskeivorna på salongsdäcket togs iland. Salongsdäck, styrhytter samt durkar i maskinrum och pikar dammsögs och styrhytter vaskades.

Personalhuset stöddes av några städvana personer och därefter bjöd Kerstin och Kicki traditionsenligt på ägg- och sillsmörgåsar till ölen vid lunchtid. Lite senare blev det hembakade kakor till kaffet. Därefter inträdde, åtminstone för mig, den stora mattheten och det blev inte så mycket mer gjort.

Hänt ombord i vinter

Det flitiga måndagsgänget har jobbat både på däck- och maskinsidan i vinter.

På däck märks mest att däcksplankorna längs durkplåten över pannan har förnyats. De gamla däcksplankorna hade sedan många år tillbaka rest sig något på grund av vatteninträngning och rostsprängning mellan durkplåt och däckstrå. Efter rostsanering blev

"Var skall vi göra idag?" Efter klädbytte blev det vaskning av utside och dammsugning av maskinrummet. Foto Gunnar Söderberg 13 april 2013

det istyckning av nytt vinkefjäm innan däckstrået kunde läggas.

I maskinavdelningen har luft- och cirkulationspumparna renoverats. Förra året hade maskinen ibland svårt att hålla vakuemet, vilket förstas inte är bra vid tilläggningar när maskinen efter en kort stunds stopp snabbt skall igång på back.

Nu gick det att komma förbi problemet genom att skepparen fick undvika stopp och gå direkt från fram till back, men det är inte så färjan skall köras vid tilläggningar.

Pannan har fått sin beskärda del av översynen. Infästningen av matarvattenventilen och bottenblåsningsventilen har undersökts, ventilerna demonterats och återmonterats med nya friska muttrar.

När detta skrivs är, som redan nämnts, pannan fylld med vatten och provledning har gjorts. Nästa steg är provtryckning av pannan. Slutligen kan nämnas att maskinistens klädskap i maskinrummet har renoverats.

GUNNAR SÖDERBERG

Ångbåten Nr 2 2013

Ovan: Nylagd däckplank intill durkplåten över pannan. Foto Per Ahlquist i april 2013

Ovan till höger: Maskinistens garderabdörr efter renovering och målning. Foto Gunnar Söderberg 13 april 2013

Nedan till höger: Färggänget bytte för en dag ut den massala utblåken mot den moderna under studiebesöket ombord i ubåten Sörenskaans avca.

Besöket leddes av löjman Erik Ahlquist, som ibland även uppträder som däckoman ombord i Färjan 4. Var det möjligen Sterlingmotorn som lockade mest? Foto Per Ahlquist 13 april 2013

Ångbåten Nr 2 2013

Västkustens ångbåtar i konsten

Det är nästan uteslutande på fotografier man ser de gamla ångbåtarna som gick längs västkusten. Men en konstnär kan ofta ge en extra dimension till ett motiv.

Det kan därför vara intressant att se hur några av de ångfartyg som gick längs västkusten har avbildats i konsten och vilka konstnärerna är.

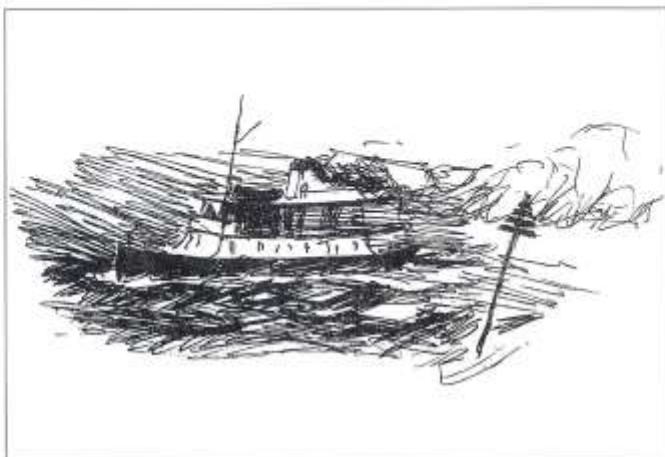
Denna artikel ger exempel från några av de fartyg som tillhörde Marstrands Nya Ångfartygs-Aktiebolag (Marstrandsbolaget) och Ångbåts Aktiebolaget Bohusländska Kusten (Bohusländska Kusten).

Vad för målades de gamla tavlorna av ångbåtarna? Rederierna beställde förstås målningar av sina fartyg. Dessutom tillkom troligtvis en hel del av samma anledning som de så kallade skutmålningarna.

För de sjökaptener som hade ägardelar i det segelfartyg de förde var det naturligt att skaffa en vacker målning av sitt fartyg. Nästan alla dessa skutmålningar är akvareller med fartyget avbildat i profil och med en standardiserad bakgrund.

När det gäller ordinarie befälhavarna på ångbåtar i kustfart förknippades dessa ofta med sin farkost nästan på motsvarande sätt som kaptenen, tillika ägaren på ett segelfartyg. Och kaptenens känsla för sin ångbåt var säkert lika stark som en segelskutas kapten för sitt fartyg.

Men ångbåtarna var ganska få och kaptenerna förde dem under lång tid, vilket kan vara orsaken till att man sällan ser dessa ursprungliga målningar.

Med ökande intresse att underhålla de gamla ångfartygen har det under senare tider tillkommit många mer moderna avbildningar av de gamla kustångarna, ofta ritade eller målade av båtentusiaster.

ALFHEM

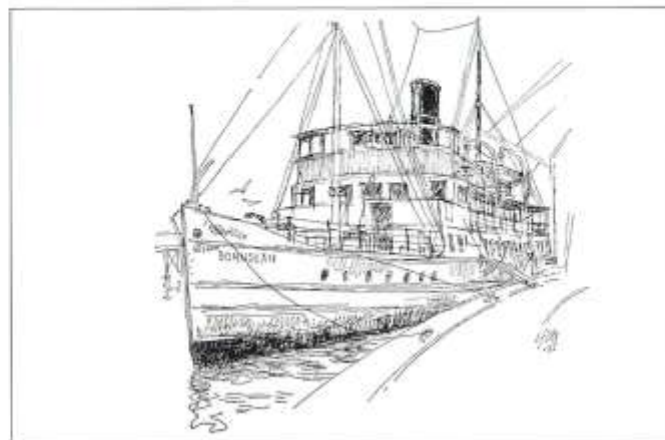
Gordon Macfie (1910-1971) var en konstnär och författare med stark förankring i västkusten och framför allt segelsjöfarten. Utöver naturmotiv är det framför allt segelfartyg han har målat, såväl i olja som i akvarellteknik. Sina självbiografiska verk illustrerade han med mängder av tuschteckningar, mestadels föreställande fartyg.

Det är här man kan finna några av västkustens ångfartyg, bland andra ALFHEM, som här har hämtats (med sonen Dougald Macfies tillstånd) från konstnärens bok "Fartyg förbi".

Fartyget levererades 1886 från Atlas Mek. Verkstad i Gävle till Bohusländska Kusten och fördes länge av konstnärens farfar, sjökaptan Andrew Macfie.

BOHUSLÄN

Under tidskriften *Ångbåtens* tidigaste är förekom ofta teckningar av ångaren BOHUSLÄN. Ibland var dessa mer eller mindre fantasifullt överdrivna i vissa detaljer men oftast strävade tecknaren efter en riktig återgivning av fartyget.

Den flitigaste av alla dessa tecknare var Sven-Anders Boman men man finner också teckningar av Stig Gitse, Walter Nilsson och Kaj Englund.

Nästan alla dessa teckningar är publicerade innan man i *Ångbåten* nr 86 skrev att "för första gången gör konsten sitt intåg i *Ångbåten*". De alla flesta av de tidigare teckningarna måste ändå betecknas som god konst, även om det först var 1996 *Ångbåten* återgav en oljemålning, dock inte av någon västkustångare. Den allra första skissen av BOHUSLÄN fanns i nr 3 av *Ångbåten* (1966), utförd av Stig Gitse och har återgivits här. En annan vacker skiss av BOHUSLÄN publicerade Arne Gadd 1969 i en sina böcker.

Men BOHUSLÄN har också avbildats i olja. På framsidan av *Ångbåten* nr 122 finns en oljemålning utförd av Th. Norling, född 1955 i Åbo där han också är bosatt. Han är sedan början av 1980-talet en produktiv marinmålare, har haft många utställningar på olika platser kring Östersjön och driver ett maringalleri i sin hemstad.

GÖTEBORG

GÖTEBORG var byggd 1891 på Bergsunds Mekaniska Verkstad i Stockholm. Hon tillhörde Bohusländska Kusten och gick i trafik mellan Göteborg och Kristiania.

Denna målning är gjord av Olaf Gulbrandsen (1873-1958), en självlärd skute- och ångbåtsmålare som också drev en ramaffär i Kristiania som Oslo då fortfarande hette. Gulbrandsen målade

oftast i olja och här har gjort det på hård papp vilket inneburit att målningen med åren har tagit en konvex form.

Målningen är daterad 1906 och har tillhört sjökapten Axel Georg Olsson. Möjligen lät han Gulbrandsen måla tavlan då han vikarierade som kapten för fartygets ordinarie befälhavare, Albert Miltopæus.

LYSEKIL

Karl-Erik Ingeby, uppvuxen i Lysekil, är en nutida konstnär som framför allt använder akvarellteknik och har illustrerat många böcker. På 1970-talet gjorde han åtta färglitografier av olika västkustångare, bland annat av **LYSEKIL**, som levererades 1884 från Lindholmens varv.

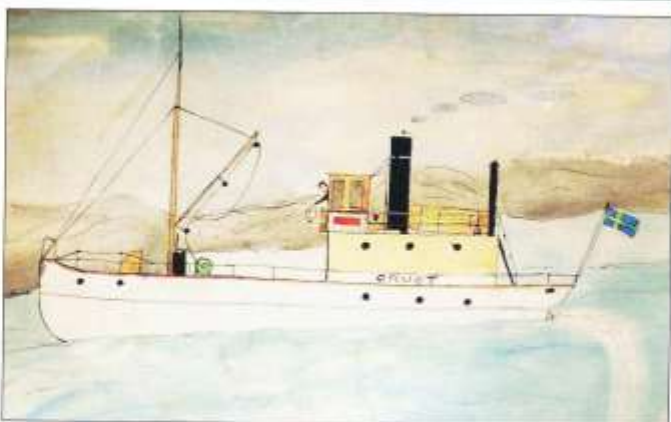
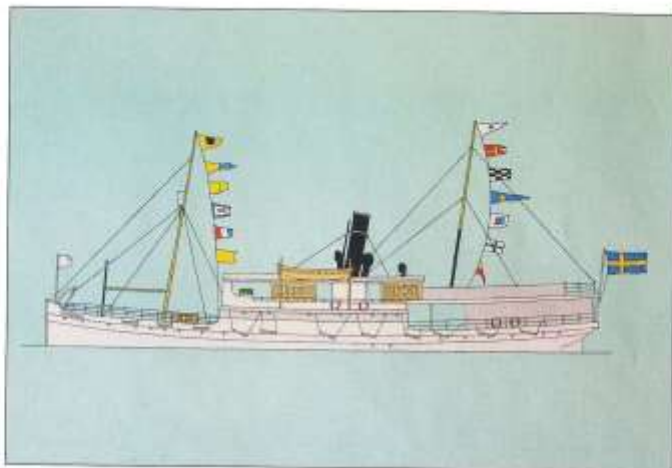
Litografisamlingen avbildade tre fartyg tillhörande Bohuslänska Kusten (Bohus, **OSCAR DICKSON** och **BYJÖRDEN**) och fem tillhörande Marstrandsbolaget (**ALBREKTSUND**, **BOHUSLÅN**, **LYSEKIL**, **TJÖRN** och **S:t ERIK**).

ORUST

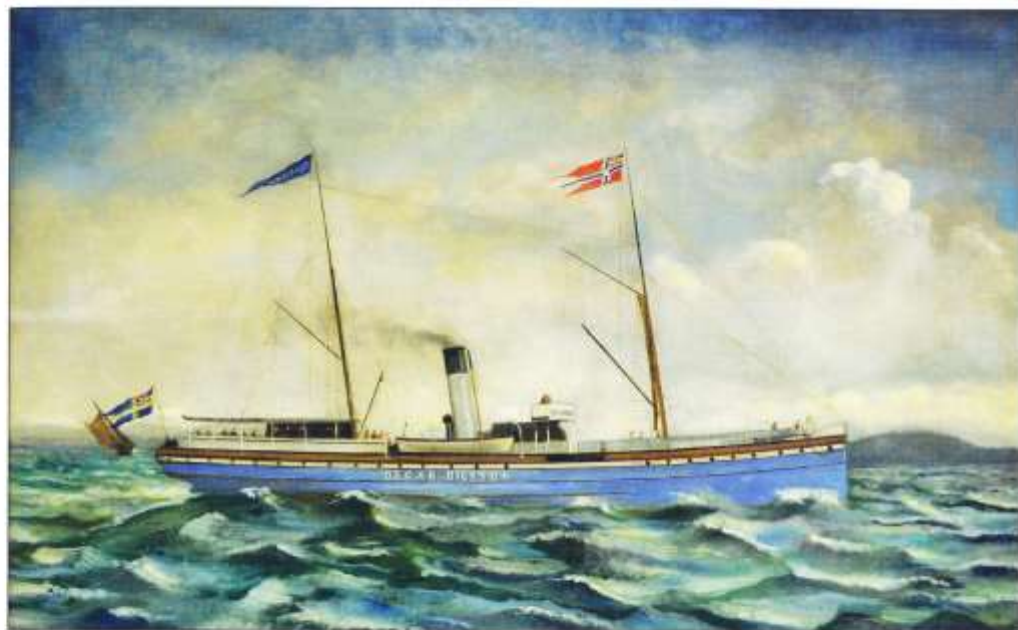
ORUST, sjösatt från Eriksbergs Mek. Verkstad 1905, var inte en ångbåt utan Marstrandsbolagets första fartyg med tändkulemotor.

Den är inte ofta avbildad men här syns den på en akvarell, målad 1910 och signerad H.F., men vem detta var har inte varit möjligt att identifiera.

Med stor sannolikhet rör det sig om ett amatörverk. Akvarellen är beskuren och kan jämföras med fotografier av fartyget i *Ångbåten* nr 138.

Ångbåten Nr 2 2013

OSCAR DICKSON

OSCAR DICKSON byggdes 1876 på Lindholmens varv för Göteborg-Strömstads Ångbåts AB (Strömstadsbolaget) och övergick senare i Bohuslänska Kustens ägo. Fartyget gick i trafik till den norska huvudstaden.

Göteborgs Sjöfartsmuseum har en oljemålning av passagerarfartyget **OSCAR DICKSON**, tyvärr utan signatur

eller datering. På denna ser man fartygsnamnet på bordläggningen, något som endast förekommer på tidiga fotografier. Senare var fartygsnamnet målat framtill på kommandobryggan samt längre föröver på brädgångsplåten. Man kan undra om oljemålningen kan ha varit beställd av rederiet.

Akvarellen föreställande **OSCAR DICKSON** är också gjord av Olaf Gul-

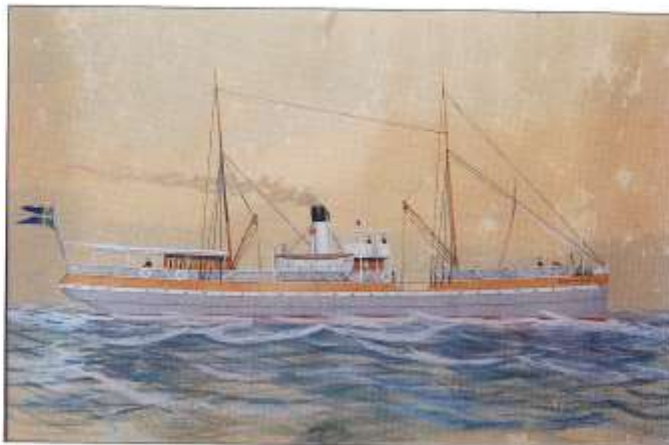
brandsen, troligtvis då Axel Georg Olsson tjänstgjorde som styrman ombord. Han blev långt senare kapten på samma fartyg. Kommandobryggan har fått en viss överbyggnad jämfört med vad man kan se på oljemålningen.

Akvarellen är därför troligtvis av senare datum än oljemålningen men senast från 1905 eftersom den flagga fartyget för på akvarellen inte längre var

i bruk efter att unionen mellan Sverige och Norge då upplöstes. Möjligen har tavlan hängt ombord i eftersom den har tydliga fuktskador.

WALBORG

I *Ångbåten* nr 96 finns två av Marstrandbolagets ångbåtar avbildade från dess aktiebrev, nämligen **WESTKUSTEN** och **ALBREKTSUND**. Bilden, som inte är signerad, framställdes på 1870-talet av Myer & Köster Lithografiska Atelier i Göteborg inför att aktiebrev skulle tryckas. Det var också där aktiebrev till Bohuslänska Kusten trycktes, med bild på bolagets första fartyg, ångaren **WALBORG**. Hon byggdes på Götaverken och hade Uddevalla som hemmahamn ända till att hon skrotades 1957.

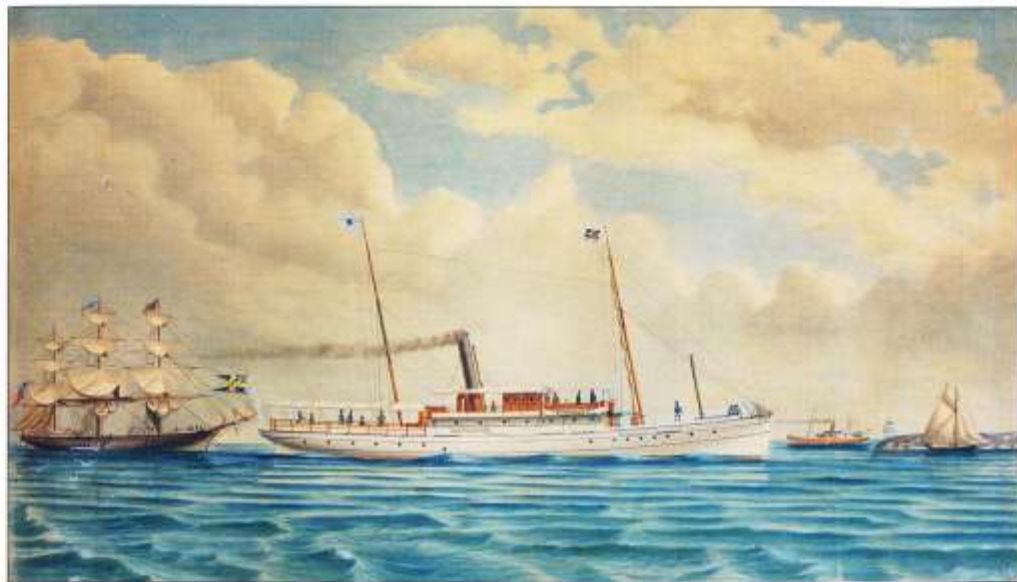
WESTKUSTEN

WESTKUSTEN, senare kallad **VESTKUSTEN**, byggdes på Lindholmens varv i Göteborg och levererades 1876. Akvarellen är målad 1882 av Ernst Adolf Hernberg, född på Marstrand 1860. Han arbetade några år på 1880-talet som ritare och ingenjör vid Lindholmen och gissningsvis var det på varvets uppdrag han fick måla akvarellen av **WESTKUSTEN**.

Man ser att han målade fartygsnamnet med enkelt V på styrbords brädgångsplåt, men på fotografi från 1890-talet framgår det att namnet började med W. På senare fotografier är namnet uppenbarligen övermålats. Efter sekelskiftet börjar fartygsnamnet också stavas med enkelt V (se *Ångbåten* nr 107).

Ångbåten Nr 2 2013

Hernberg blev sedan 1886 fartygskonstruktör i Motala och slutligen i Stockholm där han avled i sviterna efter att ha fått en fartygsplåt på foten.

Akvarellen av **WESTKUSTEN** kan jämföras med ritning och fotografier av ångaren i *Ångbåten* nr 107 och 124 samt en litografi i *Ångbåten* nr 96.

Saknade konstverk

Gissningsvis var det inte bara författarens släktingar med befälspositioner på Marstrandbolaget och Bohus-

länska Kusten som skaffade sig ångbåtsmålningar. Förhoppningsvis finns sådana konstverk bevarade även i andra sjöbefälsläkter. I Göteborgs Sjöfartsmuseums samlingar hittar man som enda konstverk av en västkustångare målningen av **OSCAR DICKSON** som återgivits ovan och som möjligen beställdes av rederiet. Det finns visserligen flera målningar av fartyg med samma namn som västkustångarna men som således inte hör hemma i denna beskrivning.

Frimärkstryck är en konstform i litet format. Motiven var tidigare ofta framställda från klichéer som graverats för hand och av stort konstnärligt värde. Många fartyg har avbildats med denna teknik på frimärken även från Sverige.

Men fortfarande saknas de bohuslänska ångfartygen avbildade på detta sätt. Nog är det väl dags att ångaren **BOHUSLÄN** blir synlig på ett frimärke! Postverket tar gärna emot förslag om kommande frimärksmotiv...

S BERTIL OLSSON

Ångbåten Nr 2 2013

Nidingen

En majdag för några år sedan ordnade Svenska Fyrällskapet en medlemstur till Nidingen. Turen började i Gottskärns hamn. För första gången med en RIB-båt för vi ut till ön. En i alla avseenden skakande upplevelse men intressant.

Vädret var det bästa tänkbara och det var svårt att föreställa sig Nidingen som varande kanske det mest fruktade stället utmed Sveriges kuster. I nudåget beräknas ungefär 700 skepp, fartyg och båtar ha mött sitt ödevid och på Nidingens rev – Klocksörsrevet, Havarsrevet, Halländarsrevet och Lilleland. Hur många hundratalas människoliv som här släcks för alltid, vet ingen.

En stenarnas ö

Nidingen liknar ingenting annat. När man kommer norrifrån, har Bohusläns och Västergötlands skärgårdar dragit förbi med sina klippor, karga kullar och berg. På en del håll närmare 100 meter höga, majestätiskt trotsande vindar och hav. Men också med skyddande vikar och med inomskärleder omgivna av leende grönska.

Nidingen är belägen ungefär fem nautiska mil sydväst om Onsälalandet i Halland. Här finns inga idylliska företeelser. Inga klippor, inga skyddande vikar, ingen ankarbotten, inga inbjudande stränder, inga träd.

Hela ön är en enda stor ändmorän, en enorm rullstensås, vars högsta del är just ön Nidingen. Runt ön finns flera rev någon eller några meter under havsytan. Stränderna är steniga och långgrundade. Här kommer aldrig ångaren BOHUSLÄN att förtöja.

Nidingens båda äldre fyrtorn från 1832 i mitten det nyare från 1946. Foto mot väster. Triften blommar. Foto Bo Starmark

Det är ingen stor ö. Den är ungefär 900 meter lång och 300 m bred. Som högst reser den sig vid normalt vattenstånd cirka 4,5 meter över havsytan.

En fyrarnas ö

Ön var, och är, sedan mycket länge djupt fruktad av sjöfarande och redan på 1600-talet uppfördes de första fyrarna på direkt befallning av den danske kungen Christian IV. Allra först en enkel kolfyr år 1624. 1629 ersattes den av två vippfyrar och blev världens första dubbel fyr.

Nidingen blev svensk vid freden i

Brömsebro 1645 och blev Sveriges första fyrförsedda ö. Något senare byggdes två relativt enkla stenfundament på vilka man eldade. Det torde inte ha hjälpt de sjöfarande i någon större utsträckning utan Nidingen fortsatte att kräva sin tribut i skepp och människoliv.

1766 försågs Nidingen med världens första bemannade mistignalstation. För ändamålet hade man låtit gjuta en stor klocka i brons. Klockan hängdes upp i en bastant stapel på västra delen av Nidingen. Klockan levde vidare 1886, då den flyttades till Böttö strax innanför

Från västsidan med bryggan, nya fyren, fyrbostäderna samt de gamla fyrarna. Foto Bo Starmark

Vinga i inseglingen till Göteborg. 1946 flyttades klockan till Sjöfartsmuseet i Göteborg. Varje nyårsafton ringer hon in det nya året. På henne står följande:

DENNA METALLKLÄCKA
ÄR UPSATT MED KRONANS RÄSTNAD
HÄR PÅ NIDINGEN I GÖTHEBORGS
SKJÄREN AT DER MED I SVÄR MÖRCK
OCH MISTIG WÄDERLEK KLÄMTAS TILL
SIÖSKADORS FÖREKOMMANDE.
HON ÄR AF IO SKEPPS JÄRNVIGT GUTEN
I STOCKHOLM 1765
AF
GERHARD MEYER

Ångbåten Nr 2 2013

De grunda svärmlerna kring Nidingen framgår av denna detalj av sjökartet. Österut, mot farleden, fyren Lilleland

fyrvaknarfamiljerna. Fler hus byggdes och familjerna var stora. För att skydda sig mot vinden uppfördes flera låga stenmurar kring husen.

Fyrfljusen syntes dåligt till sjöss så 1846 byggdes de två fyrarna upp till dubbel höjd, fick lanterminer och rovoljebelysning senare ersatt att fotogenbelysning. Denna förbättrades i början av 1900-talet till fotogenglödljus ("glödstump"). För att skilja de två fyrarna åt, fick den ena ett persienverk med lod. Därmed åstadkom man en fyrkaraktär.

Under tiden hade mistignalklockan ersatts av tre mynningsladdade kanoner. Dessa ersattes senare av en ångmistsiren, vilken i sin tur ersattes av en tryckluftssiren. 1940 trädde en tyfon till.

Efter andra världskrigets slut moderniserades fyrverksamheten ordentligt och 1946 var den nya fyren klar att tas

På andra sidan läses:
LÄT TU MIT LIUD, O STORE GUD,
EN ÖNSKAD NYTTA GÖRA
DÄ GÄR PÅ HAF EI KIÖL I QVAF,
OCH JAG TIT LÖF SKALL FÖRA.
Fyrväsendet vid denna tid sköttes av Amiralitetet i Karlskrona. Det blev bestämt att under första delen av 1800-talet fyrväsendet skulle byggas ut och förbättras. 1834 byggdes därför två sexkantiga fyrtorn av gråsten från Varbergs fästning. Uppe på tornen skedde fyrningen genom stenkolsbrasor. Ett bostadshus hade byggts åt

i drift. Den är fyra meter högre än den gamla dubbelfyren och försedd med en roterande lins med hög ljusstyrka.

Med stor möda och under hårda arbetsvillkor byggdes en fyr på Lilleland öster om ön. Till den drogs två elkablar i stora bukter kring revet. På ön installerades en nauhofon som mistosignal och dessutom togs en cirkulär radiofyr i drift vars signal var bokstäverna NL.

1975 blev även Nidingen, som nästan alla fyrar i Sverige, automatiserad och 1979 blev fyrplatsen avbemannad.

Nidingen har alltid påverkat människor och 1935 blev dubbelfyren statligt byggnadsminne. Så skedde med den nyare fyren och byggnaderna 1993. Hela ön med alla rev och Lillelands fyr är föreslagna som nationalarv.

En skeppsbrottens ö

Som sagt har många skeppsbrott och haverier skett kring Nidingen. Även fypersonal har förolyckats när man varit på väg till ön och råkat ut för överfallsväder.

1907 grundades "Svenska Sällskapet för Räddning af Skeppsbrotne" – Sjöräddnings-sällskapet – vilket innebar en avsevärd förbättring av säkerheten kring våra kuster.

För Nidingens del kom den dåtida räddningsstationen vid Båtsjoeden och dess fartyg, bland andra MAX SIEVERT, att spela en stor roll. Hilmer Carlsson, 1:ste fyringenjör i Kungl. Lotsstyrelsen skriver i sin bok *Nidingen, Sveriges första fyrplats* om många haverier vid Nidingen. Några lät tala om sig:

Utsikt västerut med förmästarebostaden och bryggan vid "hamnen". Klockföret syns som en långsträckt, högformad ljusstrimma i vattnet. Foto Bo Starmark

Den 4 januari 1946 strandade vid 18-tiden den engelska tankångaren *EMPIRE TIGACHY* av London på Klockföret. *EMPIRE TIGACHY* var ett engelskt krigsbyte. Fartyget var nästan nybyggt och hade en mycket präktig inredning; det hette under den tyska regimens *FLEMMHIDE*. Det lastade cirka 600 å 700 ton olja och var byggt som moderfartyg för undervattensbåtar; det gjorde 17 knop.

Fartyget, som fallit i engelmännens händer i samband med tyskarnas kapitulation, kom isderifrån och rände

bårt på grundet; det kom att stå strax bredvid ett vrak från en stor tysk bogserbåt, som strandat där under krigsåren och som man tidigare på sommaren delvis sprängt bort. Strandningen torde få skrivas på felbedömning av fyrarna; vädret var vid tillfället klart och sikten god.

Besättningen stannade tillsvärdare ombord men påföljande dag började det blåsa upp till halv storm med 15 meter per sekund. Två livräddningsbåtar, *WILHELM R. LUNDGREN* från Rörö och *MAX SIEVERT* från Båtsjoeden, gingo på förmiddagen

Utsikt österut mot revet med fyren Lilleland. I den skenbart fina bukten ligger Holländarrevet och Havnarevet någon meter under ytan. Foto Bo Starmark

ut till strandningsplatsen för att bärga besättningen – ett arbete som på grund av den starka sjöhävningen var mycket riskabelt.

Det tog flera timmar att få över 9 av den 18 man starka besättningen och räddningsarbetet betecknas som ett bland de hvarvrigaste livräddningsbåtarna varit med om.

Sjön bröt över häveristen, varför livräddningsbåtarna ej kunde komma intill densamma; de skeppsbrotne fingo gå i fartygets egna livbåtar, som sedan,

fastgjorda medelst en tross i det egna fartyget, fingo drivas ned mot motorlivbåtarna.

Fartygets egna livbåtar kunde sättas i sjön endast på läsidan; på lovart skulle de omedelbart ha blivit vänderilagna, om försök gjorts att där sjösätta dem. Fartyget högg hårt i botten i den grova sjön och började springa läck samt fick svår slagsida. Räddningsarbetet fortsatte tills samtliga utom kaptenen och styrmannen räddats; de senare vägrade nämligen att lämna fartyget.

Endast tre veckor senare gick en norsk ångare vid namn *Ints* av Bergen i frisk vind och inöfjöska liksom på Klockföret och ställde sig några hundra meter från *EMPIRE TIGACHY*...

Så långt ett litet utdrag ur en bok, som korthugget ger en aning om de faror som kanske för länge sedan gett ön sitt namn.

En fåglarnas och vädrets ö

Sedan många år driver Göteborgs ornitologiska förening en fågelstation på ön. Varje år vägs och ringmärks över 10000 fåglar. Under våren och försommaren är norra delen av Nidingen fågelskyddsområde och då får man inte gå dit. Som bekant är Nidingen häckningsplats för den tretåiga måsen. Ungefär 30 par beräknas häcka på ön.

På ön finns också en automatisk väderstation, som drivs av SMHI. Tidvis har Marinen apparatur på Nidingen.

En upplevelsernas ö

Vi, min fru och jag, var lite avvaktande inför turen ut. Nidingen, denna olycksaliga ö, skulle den vara värd ett besök? Sveriges i särklass största skeppskyrkogård? Flera hundra människors undergång? Dessutom inte i vårt kära Bohuslän eller i Göteborgs skärgård?

På turen ut sågs Nidingen som ett streck på horisonten med sina tre fyrtorn avtecknande sig mot himlen. Redan på flera hundra meters avstånd från ön såg vi hur det grundade upp, hur det blev något djupare igen och sedan grunt

igen. Överallt stenar och mindre block i vattenbrynet.

Hit kommer aldrig BOHUSLÄN. Hit seglar man inte på söndagstur. Trots det vackra och stilla vädret stod Nidingens hårdhet och obevklighet helt klar för oss. På några ställen var vattendjupet bara en halvmeter. Havsbottnen var stenig. Överallt.

Något dämpade gick vi iland och upp på ön. Den lite allvarsamma stämningen försvann. Vi mötte den svenska sommaren i all sin härlighet, lät vara blyg, diskret och stilla som den bör vara så nära havet.

De gamla fyrarna var öppna för besök. De var renoverade och restaurerade på ett fackmässigt sätt. All fyrapparatutrustning var borttagen men utsikten från lanterna var otrolig. Kring lanternornas fönster och i de mindre fönstrens nischer häckade ett antal av den tretåiga måsen, som sannerligen inte var skygga utan uppträdde som måsar brukar göra.

Det är mycket svårt att gå längst ner på de steniga stränderna utan det är bäst att gå uppe på "höjden". I den västra halvan av ön ligger alla bostadshus, en del av dem uppförda för mycket länge sedan men välhållna och propra. Husen är omgivna av murar, som byggts till skydd för trädgårdsland.

Längre västerut ligger en rejäl och bastant slip med grov järnvägsräls. Längs rälsen finns en brygga. Inget bra ställe i vindar från havet.

Det var svårt att gå längre ut mot Klockfotsrevet. På håll syntes revet långt

Nidingen i storm. Målning av Carl Svanström 1874

ut. Det bröt över ett stort område men inga vrak syntes. Stränderna var rena. På grund av att strömmen delar sig vid ön och går utåt, hamnar ytterst lite "vrak" på stränderna.

Besöket på Nidingen blev en upplevelse. På ett säregt sätt blev det en entré till sommaren, en intressant ö utan likhet med någon annan ö men med en ständig försynt påminnelse om de fruktansvärda händelser som utspelat sig genom århundradena vid och på Nidingen och dess rev.

BO STARMARK

Referenser:

Carlsson, Hilmer: *Nidingen. Sveriges första fyrplats*. Nautics förlag, Göteborg 1946.

Eriksson, C.B.: *Svensk Kustbandbok Del I*. Lindfors Bokförlag, Stockholm 1948.

Fyrbandbok. Utgiven av Svenska Fyrällskapet. Ljungby 2007.

Kungsbacka kommuns hemsida.

Sjöräddningssällskapet äldre årsböcker

Tillämpliga sjökort
Svensk Lots.
Egna anteckningar och minneslappar.

Ångbåten Nr 2 2013

Utsikt från Otterhällan

Från Ragnar Magnander kommer detta intressanta vykort med utsikten från Otterhällan i Göteborg mot Stenpiren och Frihamnen. Enligt Ragnar är fotot taget omkring 1928. Förlag Trüff.

Mitt på Stenpirens västsidan ligger ängaren BOHUSLÄN. Kanske är det BOHUSLÄNS liggeday då man lastade i

Göteborg (måndag och torsdag).

På Stenpirens andra sida ligger Ångbåts AB Bohuslänska Kustens ängare BOHUS och BORGILA.

Vid Residensbrons färjeläge ligger inspektionsängaren HAMNEN och vid kaj 11 (BOHUSLÄNS nya kajplats) ligger Hallandsbolagets ängare SVANEN som

trafikerade linjen Göteborg-Lübeck.

Träpiren, längst ned i bild, är nästan tom på båtar. På västra sidan ses ängaren NORDÖ, ex MARIA, som trafikerade Arendal, på östra sidan BRIS som senare blev Charles Ericssons AINA.

INGVAR KRONHAMN

Ångbåten Nr 2 2013

Akterspegeln

Bilden på Akterspegeln föreställer den lilla ångaren KUNGÄLF som gick mellan torget i Kungälv och Jordfallets station, senare Bobus, på Bergslagsbanan. KUNGÄLF byggdes 1906 vid Lundby Mek. Verkstad i Göteborg för Kungälvns stad.

Kungälv hade även ångbåtsförbindelse med Göteborg men 1924 startade busstrafiken och 1940 ersattes färjorna över Nordre älv av Bobusbron. Då blev KUNGÄLF transportbåt vid Nya Varvet. Efter krigsåren blev KUNGÄLF vattenbåt i Göteborg med namnet ROLF, senare ROLF II. Numera fritidsfartyg. Vykortet, som förmedlats av Ragnar Magnander, är taget omkring 1920 av fotografen Terese Nilsson, Kungälv.